

Yttrande över

Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42)

Västerbergs folkhögskola inom Region Gävleborg lämnar följande remissyttrande över folkbildningsutredningens betänkande.

11.4

En ny balanspunkt

”Det handlar i grunden om att ha både befolkningens och statens förtroende att ta sig an ett viktigt samhällsuppdrag”.

Folkbildningsutredningens bedömning: Det behövs en ny balanspunkt i relationen mellan staten och folkbildningens aktörer.

Utredningen föreslår att balanspunkten flyttas till fördel för statens styrning, vilket i praktiken innebär ökad kontroll och administration. Västerbergs folkhögskola vill här särskilt trycka på vikten av en ändamålsenlig kontroll där syftet med kontrollen är tydligt beskriven; det viktiga är inte att det blir mycket kontroll och granskning utan att det är ändamålsenlig kontroll och granskning. Risken med utökad kontroll är att mer resurser, större andel av statsbidraget, behöver användas till administration och att det i sin tur går ut över verksamhetens kvalitet. Folkhögskolan har under senare år upplevt successivt ökade krav när det gäller kontroll och administration, så redan idag läggs betydande resurser på detta. Västerbergs folkhögskola ser också att ett myndighetsperspektiv redan är integrerat i verksamheten utifrån den regionala huvudmannens styrning och kontroll. Västerbergs folkhögskola efterfrågar garantier för att folkhögskolan kompenseras ekonomiskt för ytterligare utökad administration.

12.3

En ny målstruktur för folkbildningspolitiken

”En ny målstruktur med ett övergripande mål och fyra delmål för folkbildningspolitiken ska införas”

Västerbergs folkhögskola ser att det övergripande målet fyller sitt syfte som just övergripande, men i den föreslagna målstrukturen saknar vi formuleringen ”bidrar till att stärka och utveckla demokratin” som finns i det första av nuvarande fyra syften med statsbidraget. Det är angeläget att demokratiarbetet, som är en grundsten i all folkbildning, tydligt uttrycks i en ny målstruktur. Att ”betona bildning och delaktighet” (s 284) är inte tillräckligt.

Utredningen konstaterar att dagens mål är svårt att följa upp, bland annat för att de indikatorer som används i huvudsak är kvantitativa och beskriver verksamheten (s 278). Strävan är nu att de fyra nya delmålen ska vara konkreta och uppföljningsbara. Västerbergs folkhögskola konstaterar att tre av de

fyra föreslagna målformuleringarna börjar med ordet "fler", vilket direkt associerar till kvantitet (som är både konkret och uppföljningsbart). Med dessa formuleringar är risken uppenbar att volymen, antal deltagare, prioriteras före långsiktigt, kvalitativt arbete. Man kan också fråga sig vad som menas med "fler". Ska vi ständigt utöka verksamheten, och vad händer då med ekonomin? Ska vi fokusera på kortare kurser och därmed större genomströmning av deltagare? Vad händer med allmän kurs och dess omfattningskrav? Här blir det viktigt med indikatorer som pekar mer på kvalitet och utveckling och mindre på kvantitet och volym. Västerbergs folkhögskola ställer sig kritisk till att ordet "fler" inleder tre av fyra målformuleringar.

13.3

Nya mål behöver nya indikatorer

Västerbergs folkhögskola anser att det behöver finnas olika indikatorer för folkhögskola respektive studieförbund för en ändamålsenlig uppföljning samt för att tydliggöra bredden inom folkbildningen och särarten i de båda formerna.

Gällande indikatorn *Andel nybörjare inom studieförbund och folkhögskolor* används inte begreppet "nybörjare" inom folkhögskolans verksamhet, det tillhör studieförbundens område. En sådan indikator riskerar för folkhögskolans del, vid bibehållen volym deltagarveckor, att främja verksamhet med korta kurser och hög genomströmning i stället för längre utbildningar.

Delmål tre med tillhörande indikatorer innebär en risk att folkhögskolor undviker att anta deltagare med större behov och i stället prioriterar de som bedöms kunna gå vidare snabbt och därmed bidrar till höga mätetal. Västerbergs folkhögskola invänder mot formuleringen av delmål och indikatorer och vill att de omprövas.

Det är otydligt hur väl de föreslagna indikatorerna kopplar till delmål fyra. Andel utrikes födda och andel personer med funktionsnedsättning ska mäta hur vi lyckas öka sammanhållning och gemenskap i samhället. Vad är då en optimal andel? Utredningen konstaterar också att indikatorerna inte garanterar ökad sammanhållning och gemenskap, och föreslår därför flera tillägg i mätningarna.

Västerbergs folkhögskolas kommentar: Att sortera och dela in människor i mätbara kategorier och peka ut vissa grupper främjar enligt vår mening varken folkbildning, integration, gemenskap eller sammanhållning. Indikatorerna behöver omformuleras för att bättre stämma överens med folkhögskolans värdegrund.

Västerbergs folkhögskola anser generellt att det vore olyckligt om indikatorer fastställs genom riksdagsbeslut. En större ändamålsenlighet skulle uppnås om den som ansvarar för uppföljningen formulerar indikatorer och kan utveckla dem över tid.

14, 15, 16

Styrning och fördelning av statsbidraget

Uppföljning och utvärdering

Förstärkt kontroll av statsbidraget

Västerbergs folkhögskola tillstyrker utredningens förslag att självförvaltningsmodellen bör behållas, detta för att säkra "armlängds avstånd" och folkbildningens grundläggande frihet och frivillighet,

vilket är mycket viktigt för att folkhögskolans självständighet och särart ska vara tydlig även i fortsättningen. Här kommer resonemanget om den så kallade balanspunkten tillbaka. Det är rimligt att, enligt utredningens förslag, en statlig myndighet som *Myndigheten för kulturanalys* utvärderar effekterna av statsbidragen. Det blir då viktigt att se till att uppföljning, utvärdering och kontroll är ändamålsenliga och klokt dimensionerade, att arbetsuppgifterna hamnar på rätt nivå och att inget dubbelarbete förekommer. Det tål också att upprepas att om folkhögskolans administrativa uppgifter utökas behöver utökningen finansieras på ett sätt som inte går ut över befintlig verksamhet som redan nu har det svårt ekonomiskt.

Västerbergs folkhögskola arbetar gärna hårt för höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället, liksom för livschanser, kulturliv, sammanhållning och gemenskap. Demokrati och folkhälsa kämpar vi också gärna för med stolthet, och visst ska vi visa att vi använder våra gemensamma skattepengar på bästa sätt. Utredningen *Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid* är välgjord och innehåller viktig och nyttig kunskap om folkbildning, men den berättar också att statens förtroende för folkbildningen är lågt och måste stärkas genom kontroll. Vi uppfattar att oegentligheter som förekommit i delar av folkbildningen tyvärr spillt över på övriga. Västerbergs folkhögskola hoppas att resultatet av Folkbildningsutredningen leder till reformer som kan stärka det ömsesidiga förtroendet mellan staten och folkbildningen.

2024-11-13

Västerbergs folkhögskola

Bia Eriksson, rektor

Evalotta Skärberg, handläggare